

**ระเบียบวิธีวิจัย
ทางเทคโนโลยี
การศึกษา**

เล่มที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย ทางเทคโนโลยี การศึกษา

สารเช ๓๓๓๓

**ภาดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ดณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

2551

เล่มที่ 2

มโนทัศน์การวิจัย

ทางเทคโนโลยีการศึกษา

คำนำ

(ในการพิมพ์ครั้งที่ สาม)

หนังสือชุดระเบียบวิธีวิจัยชุดนี้ เป็นหนังสือที่เกิดจากความปรารถนาของผู้เขียนที่จะให้มีหนังสือด้านการวิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโทและระดับปริญญาเอกได้ศึกษาเรียนรู้ด้านการวิจัยอย่างเข้าใจจริงๆ ทั้งนี้เพราะผู้เขียน ได้สอนวิชาระเบียบวิธีวิจัยในระดับปริญญาโทตั้งแต่ พ.ศ. 2528 และระเบียบวิธีวิจัยชั้นสูงในระดับปริญญาเอกตั้งแต่ พ.ศ.2547 และเป็นทีปรีภษาวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2524 จึงได้รวบรวมเรียบเรียงขึ้นมาเป็นหนังสือชุดมี 3 เล่ม เพราะถ้าทำเป็นเล่มเดี๋ยวก็คงหนาเกินไป ดังนั้นการศึกษาจากหนังสือชุดนี้ต้องอ่านทั้งชุด จึงจะเข้าใจตลอดและนำไปเป็นแนวทางในการเรียนวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ได้ทุกระดับ

สาโรช โศภีรักษ์

พฤษภาคม 2551

คำนำ

(ในการพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง)

หนังสือชุดนี้เกิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากการที่สอนวิจัยมา 19 ปี มองเห็นปัญหาหลายประการ ปัญหาแรกคือการมองเห็นว่าเมื่อนิสิตที่ผ่านการเรียนวิชาวิจัยระดับปริญญาโทไปแล้ว ก็น่าจะเข้าใจกระบวนการและวิธีวิจัยได้ในระดับที่น่าพอใจ แต่ผลไม่เป็นเช่นนั้น นิสิตส่วนใหญ่จะมีปัญหาเมื่อจะทำวิทยานิพนธ์ มองกระบวนการวิจัยไม่ออก คิดหัวข้อวิจัยไม่ได้ ปัญหาที่สองคือการขาดแคลนหนังสือ ตำราทางการวิจัยที่เป็นภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือ ตำราวิจัยในสาขาเทคโนโลยีการศึกษา ผู้เขียนจึงพยายามเขียนหนังสือชุดนี้ให้สมบูรณ์ที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 3 เล่มคือเล่มแรกจะให้นแนวคิดด้านวิธีการและกระบวนการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 2 ให้นแนวคิดและวิธีการใช้สถิติในการวิจัย เล่มที่ 3 ให้นแนวคิดและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อที่จะให้นิสิตสามารถนำไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทั้งสาขาเทคโนโลยีการศึกษาและสาขาอื่นๆ หวังว่าหนังสือชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้อ่านทุกคนที่หวังจะทำการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

สาโรช โสภีรักษ์

พฤษภาคม 2547

สารบัญ

หน้า

คำนำในการพิมพ์
ครั้งที่ สาม
คำนำในการพิมพ์
ครั้งที่หนึ่ง

บทที่ 1	เครื่องมือวัดในการวิจัย	1
บทที่ 2	ความตรง	43
บทที่ 3	การใช้สถิติในการวิจัย	53
	สถิติเชิงพรรณนา	56
	สถิติอ้างอิง	75
	การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง	80
	การวัดการกระจาย	82
	สหสัมพันธ์	96
	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	104
	ไคสแควร์	130
	สัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง	143
	การวัดความสอดคล้อง	145
	Z-test	147
	t-test	148
	การวิเคราะห์ความแปรปรวน	150

การเปรียบเทียบพหุคูณ

177

บรรณานุกรม

188

บทที่ 1

เครื่องมือวัดในการวิจัย

เครื่องมือวัดในการวิจัย (Instrument in Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินการวิจัย การจะเลือกเทคนิคและวิธีการรวบรวมข้อมูลวิธีใดนั้นเป็นสิ่งที่ต้องกระทำด้วยความรอบคอบให้มีความถูกต้องและเหมาะสม และให้อยู่ภายในขอบเขตของเรื่องที่จะทำการวิจัย เพราะข้อมูลเหล่านี้จะต้องใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิง ถ้าข้อมูลที่ได้มามีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability) ผลวิจัยที่ได้ย่อมถูกต้องเชื่อถือได้ ข้อมูลทางสังคมศาสตร์สามารถจำแนกได้หลาย ๆ ลักษณะตามเกณฑ์ที่ต้องการ โดยเมื่อจำแนกตามเกณฑ์ใดแล้ว ในแต่ละประเภทที่จำแนกได้นั้นยังสามารถจำแนกตามเกณฑ์อื่นได้อีก

ความหมายของข้อมูลและประเภทของข้อมูล

ข้อมูล (Data) คือข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นตัวเลขหรือข้อความเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะนำมาเป็นหลักฐานในการหาข้อยุติเป็นคำตอบต่อสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษา เช่น คะแนนผลการสอบของนักเรียน รายได้รายจ่ายของผู้ปกครอง นักเรียน จำนวนครู และนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภทข้อมูล (Type of data) แบ่งออกได้เป็นหลายประเภทดังนี้

1. จำแนกตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่ได้มา โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง จากต้นตอหรือแหล่งกำเนิดของข้อมูลโดยตรง ข้อมูลประเภทนี้โดยมากจะได้อาจมาจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การทดลอง หรือการส่งแบบสอบถามไปให้กรอก

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่ได้มา โดยวิธีอ้างอิงจากผู้อื่นมาอีกทอดหนึ่ง คือผู้วิจัยไม่สามารถหรือไม่ได้เก็บข้อมูลจากแหล่งกำเนิดโดยตรง แต่ไปคัดลอกจากที่ผู้อื่นได้รวบรวมไว้ เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนเด็กแรกเกิดในแต่ละวัน เป็นต้น

2. จำแนกตามคุณสมบัติของข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อมูลปรนัย (Objective data) หมายถึง ข้อมูลที่ได้มาจากความจริงโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการที่จะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนความหมาย เช่น ถ้าอยากทราบความสูงก็ใช้ไม้บรรทัดวัดได้โดยตรง ข้อมูลประเภทนี้มักเป็นข้อมูลในระดับอัตราส่วน

2.2 ข้อมูลอัตนัย (Subjective data) หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการแปรความหรือตีความของผู้เก็บข้อมูลเองอีกทีหนึ่ง เนื่องจากเครื่องมือในการวัดไม่มีกระบวนการในการตัดสินใจในตัวเอง เช่น การตีความหมายจากการสังเกตการแสดงออกของนักเรียน เป็นต้น

3. จำแนกตามค่าการวัดของข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) หมายถึง ข้อมูลที่สามารถวัดออกมาเป็นจำนวน หรือตัวเลขได้โดยตรง เช่น จำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียน คะแนนผลการสอบของนักเรียน เป็นต้น

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) หมายถึง ข้อมูลที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณค่าที่เป็นคุณภาพ ส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้อมูลนามบัญญัติ เช่น เพศของนักเรียน ชั้นเรียน การนับถือศาสนาของประชาชน เป็นต้น

4. จำแนกตามแหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดส่วนตัวของบุคคล หรือกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา เช่น ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เป็นต้น

4.2 ข้อมูลสิ่งแวดล้อม (Environmental data) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดส่วนประกอบภายนอกของบุคคล ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคลหรือกลุ่มตัวอย่าง เช่น สถานศึกษา ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ เป็นต้น

4.3 ข้อมูลพฤติกรรม (Behavioral data) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นคุณลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมา ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก การกระทำต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรงเพราะมีลักษณะเป็นนามธรรม ต้องใช้การวัดทางอ้อม โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ และต้องเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง

โดยทั่วไป ในทางสังคมศาสตร์ แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ข้อมูลด้านพุทธิปัญญา (Cognitive domain) ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ สถิติปัญญา และความถนัดต่าง ๆ

2. ข้อมูลด้านจิตอารมณ์ (Affective domain) ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ พัสณคติ เป็นต้น

3. ข้อมูลด้านทักษะ (Psychomotor domain) ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออก การปฏิบัติและพฤติกรรมต่าง ๆ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543:95-96)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่มักเป็นแบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยควรสร้างหรือเลือกใช้เครื่องมือที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดของการวิจัย ในบางครั้งจะต้องพิจารณาระเบียบวิธีหรือสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วปรับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นของค่าสถิตินั้น ๆ เช่น เรื่องการศึกษาพฤติกรรมการสอน วิทยาศาสตร์ที่เป็นจริงและที่คาดหวังของครูวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นแบบสอบถาม ถ้าเป็นการวิจัยทดลอง เครื่องมือก็จะเป็นแบบทดลองที่มีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง อีกทั้งครอบคลุมเรื่องที่ทดลอง (รวีวรรณ ชินตระกูล, 2542:113)

ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะต้องสร้างเครื่องมือตลอดจนเทคนิคบางประการในการเก็บรวบรวมข้อมูล (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย : 2530, 100) จะใช้เครื่องมือชนิดใดย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องที่จะวิจัยว่าเป็นเรื่องแบบใด ต้องการข้อมูลชนิดใด เพราะข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมีอยู่หลายลักษณะดังกล่าวแล้ว และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก็แบ่งออกเป็นหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะกับข้อมูลแต่ละลักษณะ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเครื่องมือแต่ละชนิดทั้งในแง่ของลักษณะเครื่องมือ วิธีการสร้างและข้อดีข้อเสีย เพื่อที่จะได้สามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมกับข้อมูลแต่ละลักษณะ อีกทั้งสามารถสร้างได้เองด้วย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษานั้นมีอยู่หลายชนิด คือ

- แบบทดสอบ (test)
- แบบสอบถาม(Questionnaire)
- การสัมภาษณ์(Interview)
- แบบวัดทัศนคติ(Attitude Scale)
- แบบบันทึกการสังเกต(Observation)
- สังคมมิติ (Socio metry)
- กลวิธีระบายความในใจ (Projective Technique)
- เครื่องมือที่ใช้ไฟฟ้าและเครื่องกล (Mechanical and Electrical Instruments)

แบบทดสอบ (Test)

หมายถึง เครื่องมือที่ใช้คำถามเป็นตัวเร้าให้บุคคลตอบสนองโดยการตอบข้อความนั้น ๆ แล้วนำผลการตอบที่ได้มาพิจารณาว่าบุคคลนั้นหรือไม่มีพฤติกรรมนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

ความมุ่งหมายในการใช้แบบทดสอบ คือ มุ่งวัดพฤติกรรม 3 ด้านใหญ่ ๆ ของมนุษย์ว่ามีหรือไม่มี มากน้อยเพียงใด พฤติกรรมที่กล่าวนั้น ได้แก่

1. ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain)
2. ด้านความรู้สึก (Affective Domain)
3. ด้านการกระทำ (Psychomotor Domain)

พฤติกรรมด้านสติปัญญา (Cognitive Domain)

ถือว่าเป็นความสามารถและความคิดของคนเรา ซึ่ง บลูม (Bloom) ได้เขียนรวบรวมไว้ในหนังสือ Taxonomy of Educational Objective ได้แบ่งไว้เป็น 6 ชั้น ซึ่งเรียงจากพฤติกรรมระดับต่ำสุดถึงสูงสุด ดังนี้

1. ความรู้ความจำ (Knowledge)

1.1 ความรู้ความจำในเรื่อง

- ความรู้ความจำศัพท์และนิยาม
- ความรู้ความจำกฎและความจริง

1.2 ความรู้ความจำในวิธีดำเนินการ

- ความรู้ความจำในระเบียบแบบแผน
- ความรู้ความจำลำดับขั้นและแนวโน้ม
- ความรู้ความจำการจำแนกประเภท
- ความรู้ความจำเกี่ยวกับเกณฑ์
- ความรู้ความจำวิธีการ

1.3 ความรู้ความจำในความคิดรวบยอด

- ความรู้ความจำหลักวิชาและการขยาย
- ความรู้ความจำทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension)

2.1 การแปลความ

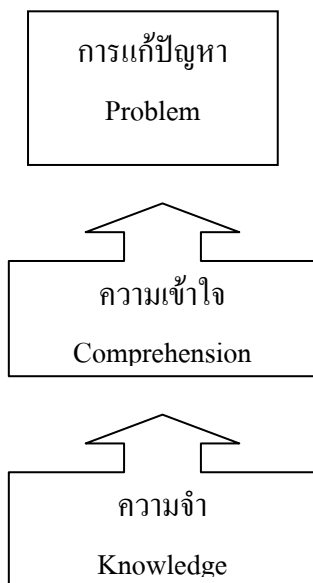
2.2 การตีความ

2.3 การขยายความ

3. การนำไปใช้ (Application)

4. การวิเคราะห์ (Analysis)
 - 4.1 วิเคราะห์ความสำคัญ
 - 4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์
 - 4.3 วิเคราะห์หลักการ
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
 - 5.1 สังเคราะห์ข้อความ
 - 5.2 สังเคราะห์แผนงานสหสัมพันธ์
 - 5.3 สังเคราะห์ความสัมพันธ์
6. การประเมินค่า (Evaluation)
 - 6.1 ประเมินโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายใน
 - 6.2 ประเมินโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายนอก

สามารถสรุปพฤติกรรมกรรมกรนำไปใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ให้อยู่ในหมวดเดียวกัน รวมเป็นด้านการแก้ปัญหา เป็น 3 หมวด ดังนี้

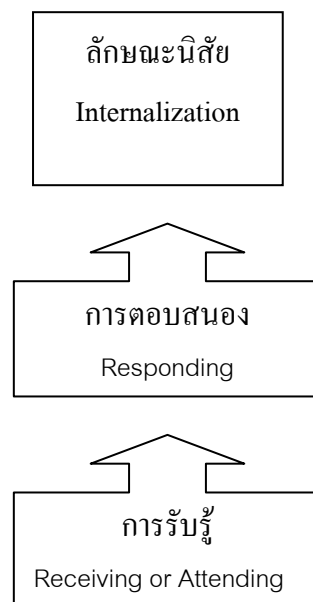

พฤติกรรมด้านความรู้สึก (Affective Domain)

ถือเป็นความสามารถในความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสนใจ ความซาบซึ้ง ทัศนคติ ฯลฯ โดยแบ่งเป็น 5 ชั้น ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving or Attending)
 - 1.1 การรู้จัก

- 1.2 การอยากรับรู้
- 1.3 การควบคุมหรือคัดเลือกรับรู้
2. การตอบสนอง (Responding)
 - 2.1 การยินยอมตอบสนอง
 - 2.2 การเต็มใจตอบสนอง
 - 2.3 การพอใจตอบสนอง
3. การสร้างคุณค่า (Valuing)
 - 3.1 การยอมรับคุณค่า
 - 3.2 การนิยมชมชอบในคุณค่า
 - 3.3 การเชื่อถือในคุณค่า
4. การจัดระบบคุณค่า (Organization)
 - 4.1 การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า
 - 4.2 การจัดระบบคุณค่า
5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)
 - 5.1 การรวบรวมคุณค่า
 - 5.2 การสร้างลักษณะนิสัย

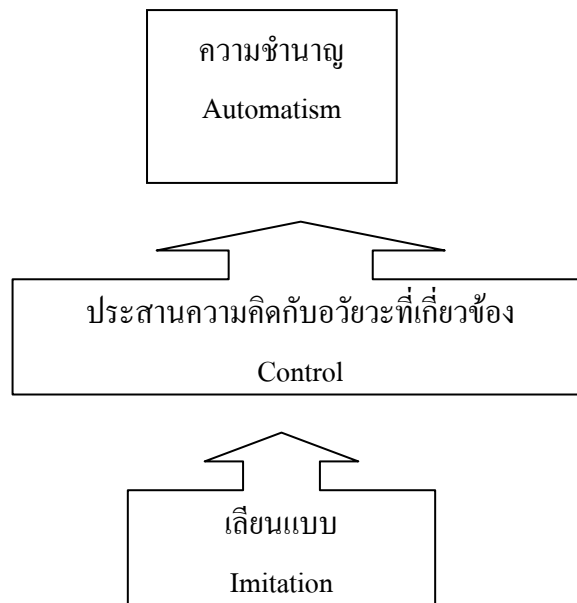
พฤติกรรมด้านการกระทำ (Psychomotor Domain)

ถือเป็นความสามารถในการปฏิบัติซึ่ง ดาเว่ (Dave) ได้แบ่งไว้ 5 ชั้น คือ

1. การเลียนแบบ (Imitation)
2. การทำตามแบบ (Manipulation)
3. การทำหาความถูกต้อง (Precision)

4. การทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation)
5. การทำโดยธรรมชาติหรืออัตโนมัติ (Naturalization)

สรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ชนิดของแบบทดสอบ

การแบ่งชนิดของแบบทดสอบนั้นแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งดังนี้ คือ

1. แบ่งโดยยึดเอาจำนวนผู้เข้าสอบแต่ละครั้งเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ
 - แบบทดสอบสำหรับวัดรายตัว (Individual Test)
เป็นแบบทดสอบที่มุ่งให้ผู้ตอบแสดงการปฏิบัติให้ดูว่ากระทำในสิ่งนั้นได้จริงหรือไม่
 - แบบทดสอบเป็นกลุ่ม (Group Test)
เป็นแบบทดสอบที่สามารถใช้สอบได้หลาย ๆ คน ในเวลาเดียวกัน คือข้อสอบข้อเขียนทั้งหลายที่นิยมใช้กัน
2. แบ่งตามลักษณะการตอบเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ชนิดคือ
 - แบบทดสอบปากเปล่า (Oral Test)

เป็นการทดสอบที่สามารถสอบถามผู้ถูกสอบได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งทุกแง่มุม

- แบบทดสอบข้อเขียน (Written Test)

เป็นแบบทดสอบให้ผู้ถูกสอบเขียนหรือเรียบเรียงโครงการตามข้อปัญหาที่ถามโดยปกติข้อสอบแบบข้อเขียนหรือความเรียงนี้จะมี 2 แบบ คือ แบบตอบสั้น (Short Answer) และแบบตอบยาว (Extended Answer)

3. แบ่งตามลักษณะการกระทำเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

- แบบทดสอบการปฏิบัติ (Performance Test)

เป็นแบบทดสอบที่มุ่งให้ผู้ตอบแสดงการปฏิบัติให้ดูว่ากระทำในสิ่งนั้นได้จริงหรือไม่

- แบบทดสอบให้เขียนตอบ (Paper-Pencil Test)

เป็นแบบทดสอบที่ผู้ตอบต้องใช้ปากกา – ดินสอ เขียนตอบ ข้อสอบประเภทนี้มักจะเป็นข้อสอบที่ใช้สอบเป็นกลุ่ม ได้แก่ ข้อสอบความเรียงหรือข้อเขียน ข้อสอบแบบจับคู่ ข้อสอบแบบเติมคำ แบบถูก – ผิด และแบบเลือกตอบ

4. แบ่งตามความยาวของคำตอบ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

- แบบทดสอบไม่จำกัดตัวเลือก หรือไม่จำกัดคำตอบ (Free Response Test)

เป็นแบบทดสอบที่ให้อิสระสำหรับผู้ตอบที่จะคิดตอบโดยไม่คำนึงถึงแต่ตัวเลือกที่กำหนดให้เท่านั้น เช่น ข้อสอบความเรียง (Essay Test)

- แบบทดสอบจำกัดตัวเลือก (Fixed Response Test)

เป็นแบบทดสอบที่จำกัดตัวเลือกให้ตอบไว้ให้ ทำให้ผู้ตอบขาดอิสระในการคิด แต่ก็เป็นแบบทดสอบที่ให้ความเป็นปรนัยได้ดี แบบทดสอบเหล่านี้คือ แบบผิด-ถูก แบบจับคู่ แบบเติมคำ แบบเลือกตอบ

5. แบบวัดความเป็นปรนัยเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

- แบบทดสอบที่เป็นปรนัย (Objectivity Test)

เป็นแบบทดสอบที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. มีความเข้าใจตรงกัน
2. มีการให้คะแนนตรงกัน
3. มีการแปลความหมายของคะแนนตรงกัน

แบบทดสอบประเภทนี้ผู้ตอบไม่ต้องเขียนคำตอบ เพียงแต่เลือกคำตอบที่ถูกของคำถามนั้นจากตัวเลือกของคำถามนั้น จากตัวเลือกหรือแนวทางคำตอบที่ได้เสนอไว้ให้แล้ว ซึ่งคำตอบที่เสนอไว้นั้นจะมีตั้งแต่ 2 ตัวเลือกขึ้นไป และในจำนวนตัวเลือกทั้งหมดนั้น จะมีคำตอบที่ถูกหรือดีที่สุดของข้อคำถามนั้น ๆ เพียงคำตอบเดียว ส่วนอื่น ๆ เป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ดี ซึ่งถือเป็นตัวลวง แบบทดสอบประเภทนี้แบ่งได้เป็น

1. แบบถูก - ผิด
2. แบบจับคู่
3. แบบหลายตัวเลือก

- แบบทดสอบที่เป็นอัตนัย (Subjective Test)

เป็นข้อสอบที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบปรนัย และข้อสอบแบบอัตนัยจะเป็นแบบทดสอบที่ผู้สอบต้องเขียนตอบ จึงยากในควบคุมการตอบของผู้สอบได้

6. แบบยึดความเป็นมาตรฐานของแบบทดสอบเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง มี 2 ชนิด ได้แก่

- แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test)

เป็นแบบทดสอบที่มีคุณลักษณะความเป็นมาตรฐาน 2 ประการคือ

1. มาตรฐานในวิธีดำเนินการสอบ หมายถึงไม่ว่าจะนำไปใช้ที่ไหน เมื่อไรก็ตามดำเนินการสอบเหมือนกัน
2. มาตรฐานในการให้คะแนน ส่วนมากมักมีเกณฑ์ปกติไว้สำหรับเปรียบเทียบคะแนน เพื่อบอกว่าผู้ตอบได้คะแนนเป็นอย่างไร อยู่ระดับใด ซึ่งเกณฑ์ปกติในการเปรียบเทียบมี 3 ประเภท คือ เกณฑ์ปกติระดับชาติ (National Norm) ระดับเมืองหลวง (Capital Norm) ระดับท้องถิ่น (Local Norm)

- แบบทดสอบที่ครูสร้าง (Teacher-made Test)

เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อการวัดและประเมินผลการสอนการเรียนในห้องเรียน ส่วนมากมักเป็นข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน และสร้างต้องคำนึงถึงการเรียนรู้เป็นหลัก ข้อสอบที่ครูสร้างมี 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบย่อย (Formative Test)

เป็นข้อสอบที่ใช้ในระหว่างเรียน และใช้เมื่อสิ้นสุดการเรียนแต่ละหน่วยแต่ละบทมุ่งเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

2. แบบทดสอบรวม (Summative Test)

เป็นแบบทดสอบที่ทำการวัดรวบยอด ภายหลังจากสิ้นสุดการเรียนแต่ละวิชามุ่งเพื่อใช้ในการตัดสินผลการเรียนในวิชานั้น